

קינת אגיל

(מתוך הסיפור על אגיל בן גרים הקרח)

תרגם מאיסלנדית והוסיף אחרית דבר והערות

איתמר אבן-זהר

[קטע זה התפרסם בכתב העת הליקון, גיליון 27, קיץ 1998 עמ' 98–105.]

בְּדָוָא, בנו של אָגִיל, הגיע באותם ימים לבגרות; הוא היה בחור מבטיח, יפה תואר, גבוה וחזק, כמו שהיו אָגִיל או תּוֹרֹלֶף בגילו. אָגִיל אהב אותו מאוד, וגם בודוואר השיב לו אהבה. קיץ אחד אירע, שספינה הטילה עוגן בנהר הלבן, והוקם שם יריד גדול, ואָגִיל קנה שם עצי-בניין רבים וציוה להשיטם אל ביתו: נסעו אפוא עובדי משק-ביתו והפליגו בספינת שמונת-המשוטים שהיתה רכושו של אָגִיל. פעם אחת ביקש אז בודוואר להפליג עימם, והם הרשו לו. הפליג אפוא מהבית אל מקום היריד עם הגברים; שישה היו בספינת שמונת-המשוטים. וכאשר עמדו לחזור הביתה, איחרה הגיאות לבוא, ואחרי שחיכו לה כל היום, יצאו לדרכם בשעת ערב. אז פרצה סערה דרום-מערבית עזה, שהייתה את מי-הגיאות לאחור; גלים גבוהים געשו אז בפירוד, כפי שקורה שם לעיתים קרובות; הסוף היה, שהספינה התהפכה תחתם וכולם טבעו.

למחרת עם יום צפו הגופות; גופת בודוואר נפלטה בלשון היבשה של אַיִינָאר, וכמה גופות אחרות הגיעו עד הקצה הדרומי של הפירוד, וגם הספינה הטרופה היטלטלה לשם; היא נמצאה על-יד רמת הסלעים של רִיִיק.

בו ביום שמע אָגִיל את הבשורות האלה, ויצא מייד לחפש את הגופות; כשהגיע למקום, מצא את גופת בודוואר. הוא הרים אותו והושיבו בין ברכיו ורכב אל לשון-היבשה הגדולה, אל תל-הקבורה של גְרִים הקרח. הוא ציוה לפתוח את התל והניח את בודוואר בצד אביו, גרים הקרח. שוב סגרו את התל, ולא השלימו את סגירתו לפני שקיעת השמש. אחרי כן רכב אָגִיל אל חוותו בבּוֹרְג, וכאשר הגיע לביתו, עלה מייד אל הַדָּר משכבו, שהיה רגיל לישון בו; הוא שכב על מיטתו ונעל את הדלת, איש לא העז לדבר איתו מטוב ועד רע. סָפֵר, שכאשר הניחו את בודוואר בקברו, היה אָגִיל לבוש כך: מכנסיו דבוקים לירכיו; עליו גלימת-כותנה אדומה וחלקה העליון מכונן עם סרט בצידה. סיפרו, שגופו התנפח כל-כך, עד שנקרעה עליו גלימתו, וכן גם מכנסיו. למחרת היום לא פתח אָגִיל את חדר-משכבו; לא אכל ולא שתה. וגם ביום שלאחריו, ובלילה, הוסיף לשכב שם: איש לא העז לדבר אליו.

בבוקר היום השלישי, עם שחר, ציוותה אַסְגֵּרְד לאסור סוס בשביל אַחַד הגברים, כדי שירכב בכל-כוחו מערבה אל חוֹרֶש-יֹרְד, ויודיע לתוֹרְגֵּרְד את כל מה שקרה, והיתה כבר שעת אחר-צהריים מאוחרת, כאשר הגיע לשם. הוא מסר גם כן, שאַסְגֵּרְד מבקשת ממנה לבוא בהקדם דרומה אל בּוֹרְג. תוֹרְגֵּרְד ציוותה מייד לְאָסוֹר לה סוס, ושני גברים נלוו אליה: רכבו כל הערב וכל הלילה, עד שהגיעו לבּוֹרְג.

תוֹרְגֵּרְד נכנסה מייד אל חדר-הבישול. אַסְגֵּרְד בירכה אותה לשלום ושאלה אותה, אם אכלה כבר ארוחת-ערב. תוֹרְגֵּרְד עונה בקול: "לא אכלתי ארוחת-ערב, וגם לא אוכל, עד שאעמוד בפני פְּרִיָה; אינני יודעת מוצא אחר מזה שבחר לו אבי; אינני רוצה לחיות אחרי אבי ואחי". אחרי כן ניגשה אל החדר הנעול וקראה: "אבא, פתח את הדלת, אני רוצה, שבדרך אחת נלך שנינו". אָגִיל הסיט את הפְּרִיָה; תוֹרְגֵּרְד נכנסה אל חדרו והחזירה את הפְּרִיָה למקומו. היא הלכה ושכבה במיטה האחרת שהיתה שם בחדר. אז אמר אָגִיל: "יִפָּה עושה את בתי, שאת רוצה ללכת בעקבות אביך; אהבה רבה הראית לי היום. איך אפשר, שארצה עוד לחיות

אחרי המכה הזאת?" אחרי כן שתקו זמן מה. אז אמר אָגיל: "מה העניין, בתי, האם את לועסת משהו?" "עשב-ים אני לועסת", אומרת היא, "מפני שאני רוצה להרגיש עוד יותר רע מאשר קודם; אני חושבת, שאם לא כן, אחיה זמן רב מדי". "האם רע הוא לאדם?" אומר אָגיל. "רע מאוד", היא אומרת, "אתה רוצה לאכול?" "מה הטעם", אומר הוא. כעבור שעה קלה קראה, וביקשה שיתנו לה לשתות; לאחר זמן הובאו לה מים. אז אמר אָגיל: "זה מה שקורה למי שאוכל עשב-ים, הצמא רק הולך ומתגבר". "רוצה אתה לשתות, אבא?" אומרת היא. הוא הסכים, ושתה בלגימות גדולות, והמשקה היה בקרן-אֵיל. אז אמרה תוֹרְגֶד: "רימו אותנו, זהו חלב!" אז קרע אָגיל פיסה מהקרן ככל שתפסו בה שיניו, והשליך את הקרן מעליו. תוֹרְגֶד אמרה: "מה נעשה עכשיו? עכשיו השתבשה תוכניתנו. עכשיו רוצה אני, אבא, שנאריך את חיינו, כדי שתוכל לחבר שיר לזכר בודוואר, ואני אחרוט אותו על לוח עץ, ואחרי כן נמות, אם נרצה. יעבור זמן רב, אני חוששת, עד שבנג תוֹקְסֵיין יחבר שיר כזה, שהרי לא נָאָה, אם לא יחובר שיר לזכרו, אבל אינני חושבת שנשב במשתה האָבל, כאשר יושר השיר". אָגיל אומר, שלא מתקבל על הדעת שיצליח לחבר משהו, גם אם ישתדל, - "אבל אני יכול לנסות", אומר הוא.

עוד בן היה לאָגיל, גוֹנָאר שמו, הוא מת זמן קצר לפני כן.

וזה השיר:

א
כָּבֵד לִי מְאֹד
לְשׁוֹנֵי לְהִנְיַע
שׂאת נֶטֶל הַצֶּלִיל
שֶׁל מִשְׁקַל הַשִּׁירָה;
ל' אֶקְנֶה עוֹד
שְׁקוּיוֹ שֶׁל אוֹדִין^א
לְדִלוֹת בְּנֵקֶל
מִנְבְּכֵי רוּחִי.

ב
ל' אֶיִפְרֹץ נְקֵלָה,
כִּי עָקָה תְּכַסֶּהוּ,
מִחֲבִיוֹן הַלֵּב
הַמְּלֻקוֹחַ, שְׁמִחַ
לְכַב בְּנֵי הָאֲסִים
אֲשֶׁר נִשְׂאוּהוּ

בימי הקדם
מבית הענקים.²

ג

בְּלֹא ד' פִּי
הָיָה בְּחִיּוֹתוֹ,
בְּחִיק הַגִּמְד
אֲזַלְתֶּם שְׁעֵשׂוּעֵי.³
צִנְאֵרֵי הָעֵנְקָה
תַּחֲתֵי יִנְאָקוּ
יִכּוּ בְּמַתִּי
עַל דְּלָתוֹת מְעוֹנֵי.⁴

ד

כִּי בֵּית אָבִי
קָרַב אֶל קְצוֹ,
עָמוּס גְּוִיּוֹתָיו
כְּאֵלּוֹן מְכָה-סַעַר;
לֹא יִגַּל לֵב הַגְּבָר
יְרִימוּ יָדָיו
אֶת גְּוִיּוֹת בְּנֵי בֵּיתוֹ
מִמִּשְׁכַּב נְפֻלָּם.

ה

אֲךָ פִּי אֶפְתַּח
וּמֹת אָמִי
מִפֶּלֶת אָבִי
תַּחֲלֶה אֲתִנֶּה,
אֶחָטָב בְּיָדִי
מִמִּקְדָּשׁ הַמְּלִיִּם
עֲצֵי פֶּאֶר,
עֲלֹת סְפוּרֵי.

ו

צְרַכְנֵי הַשָּׂבָר
קָרְעוּ הַגְּלִים
בְּבֵית אָבִי
בְּגֵדֵר מִשְׁפַּחְתּוֹ;
אֶחָת אֲדַע: חֲלוּל
וּפְתוּחַ יְהִיָּה

פֶּצַע הַבְּנִים
שְׁשֶׁרֶט בִּי הַיָּם.

ז

אָכַן הַפֶּתַח בִּי
רֹאן מֵאֲדָר,^ז
לֹא הִרְגַלְתִּי
בְּאֶהֱבַת-רַעִים;
כָּרְתָה שְׁלֵשֶׁלֶת
בֵּית אָבִי,
מִיִּתְרַעֵבָה
מִבְּשָׂרִי.

ח

אֲנִי יוֹדָע: לוֹ בְּהַרְבֵּב
מִשְׁפָּטִי אוֹכַל הַכְרַע,
הִנֵּה קוֹרֵם
בְּשֵׁל-הַשֶּׁכֶר;^ח
לוֹ בְּנִשְׁקַן
הַשֵּׁב מִלְחָמָה-
כָּלָה אֲזֵי עֲשִׂיתִי
בְּאַיְגִי וּבִיתוֹ.^ט

ט

אָבָל יִדְעֵתִי
אִין בְּיָדֵי כֹחַ
מִצֵּא אֶמְשַׁפֵּט אֶצְדָּק
עַל מוֹת בְּנֵי,
קָבַל עוֹלָם
יִרְאוּ עֵינַי כֹּל
אֶת הַזָּקֵן
בּוֹדֵד בְּקֶרֶב.

י

רְבוֹת גְּזֹל
מִמְּנֵי הַיָּם,
יִכָּאֵב מִפְּלֶת
קְרוֹבֵי לְתַנּוֹת,
אֶחָרִי עֲזוּבֵי
מִגֹּן מִשְׁפַּחְתִּי^י

מדרכך הש:מחה
מארץ החיים.

י"א

אני יודע לקטח:
ל' א גבר רע
מבני הנה
עולה נצומח,
לו בן אשה זה
לפרקו הגיע,
ליום י' אהזו
בנשק נדיו.

י"ב

תמיד שמע
דברי אביו
אף כי הכל
דברו אהרת,
עזרה ידו
בכל מלאכה
ידי תמך
ל' א לאות.

י"ג

רבות תב' אני
רוח שרעפים.
עיני תזכ' רנה
האחים שאינם,^ב
תעלה על לבי
המולת קרבות
נפשי נכספת,
אליה תקמה.

י"ד

מי אמיץ עוד
לצדי יעמ' ד,
בן אשה אחר
בשעת צרה?
קשי ע' רף לי
נחוצים רבות,

אָזְהַר בְּמִנוּסָה
כִּי יִפְתְּחוּ יְדֵיכֶם.

ט"ו

קִשָּׁה מֵאֵד
מִצֵּא אִישׁ נֶאֱמָן
בְּמִלֵּא תִבֵּל
וְעַד קֵץ הַיָּמִים;
כִּי אֵלֵי-מֵאֲפֵלֶיהָ
דוֹמָה הוֹרִידוּ,
אֶת גְּוִיֹת הָאֲחִים
וְמָכְרוּ בְּטַבַּעַת.

ט"ז

-

י"ז

וְעוֹד יֵאמְרוּ:
אֵין לְעוֹלָם
תְּמוּרָה לְבֵן
רַק אִם יוֹלֵד
אֲחֵר תַּחֲתָיו
אֲשֶׁר יִהְיֶה
אָדָם רֵאוּי
לְאַחֲיוֹ הַמֵּת.

י"ח

אֵין חֶכְמָה בְּלִבִּי
לְעֲדֹרֵי הָאָדָם
גַּם אִם שְׁלוֹם
בְּלִבָּם יִרְדֹּפוּ;
אֶל מִשְׁכַּן הַשָּׁמַיִם
בְּנֵי הַגִּיעַ,
בֶּן אִשְׁתִּי
יְדִידִים לְחַפְּשׁוּ.

י"ט

אָבֵל בְּבִצְתוֹ לִי,
עַטָּה נִכְאָיִם
שׁוֹר הַשֶּׁכֶר^י

בְּיַדֵי יַעֲמֹד;
לֹא אוֹכַל קוֹם
מִצֶּפֶר הָאָרֶץ
כּוֹתֶרֶת גּוֹפִי
שֶׁאֵת בְּגָאוֹן.

כ

מֵאֵז אֶת בְּנֵי
קִדְמַת ח' לִי¹⁷
לְקַחְהָ בְּרִשְׁעָה
מִן הָעוֹלָם,
אֲדַע לְבִטְחִי:
הִנֵּה אֶחָיו
נִזְהָר מֵרַע
מִלְכַת רֶכִיל.

כ"א

עוֹדֵי זוֹכֵר
אֵיךְ נִשְׂאָ אֶל עַל
רַע הַגּוֹתִים¹⁸
אֶל זְבוּל הָאֱלִים¹⁹
אֶת ח' טָר גִּזְעֵי
מִמֶּנִּי יֵצֵא,
נִצָּר מִשׁוֹרֵשׁ
בֵּית אִשְׁתִּי.

כ"ב

דָּבַק הֵייתִי
בְּאֲדוֹן הַשְּׁלַח;
בְּהִשְׁקֵט וּבְטִחָה
הָאֲמִנְתִּי בּוֹ,
בְּטָרְם יָדִיד זֶה
שׁוֹר הַמְּרַכְּבוֹת
בְּעַל הַנְּצַחֲוֹנוֹת
הַפֶּר בְּרִיתִי²⁰.

כ"ג

לֹא אֶעֱבְדֶהוּ
אֶת אֶחָי-וַיְלִי²¹,

אָדוֹן הָאֱלִים,
בְּלֵב חֶפְזִי;
אֶף כִּי רַע-מִמִּיר^ט
לִי נָתַן
מִקְהָה מִכָּא' ב',
אִם אֶרְאֶה נְכוּחַ.

כ"ד
חֲנֻנֵי מְלֹאכָה-
צוֹרֵר הַזָּאב^{כא},
לְמוֹד הַמְלֻחָמוֹת,
נִקְיָה מִד' פִּי^{כב},
וְרוּחַ אֶשֶׁר
תִּחְשַׁף לְעֵינַי^{כג}
פְּנֵי אוֹיְבִים
בְּמִסְוֵה מַרְמָה^{כד}.

כ"ה
עֲתָה קֹשֶׁה לִי:
אֲחֹת הַזָּאב^{כה}
תִּשְׁחַר לְטָרְף,
עַל שֵׁן-צוּק תַעֲמֹד;
אֲךְ אֲנִי בְשִׁמְחָה^{כו},
בְּאוֹת־הַנֶּפֶשׁ,
וּבְלִי מ' הַכּ יָב
אֲחֻכָּה לְמָנֹת.

אָגִיל הַלֵּךְ וְהַתְּאוּשָׁשׁ, כִּכְל שֶׁהַתְּקֻדְמָה מִלֹּאכַת הַשִּׁיר, וְכַאֲשֶׁר סִיִּים לַחֲבָרוֹ, קָרָא אוֹתוֹ בְּפָנֵי אֲסָגְרָד וְתוֹרְגְרָד וּבְנֵי בֵיתוֹ; אַחֲרֵי כֵן קָם מִמִּיטָתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּכֶסֶד. הוּא קָרָא לְשִׁיר "קִינָה עַל מוֹת הַבְּנִים". אַחֲרֵי כֵן קִיִּים אֶת טַכְס אֶבֶל-הַבֵּן לְפִי מְנַהֵג עֲתִיק. וְכַאֲשֶׁר נִסְעָה תוֹרְגְרָד לְבֵיתָהּ, מִילָא אֶת יָדֶיהָ בְּמַתְנוֹת.

(הערות)

^א "שיקויו של אודין" - השירה. אודין, ראש האַסִים, הפלג החשוב ביותר של האלים הנורדים הקדומים, גנב את שיקוי-התְמָד ממלכת הענקים, שיקוי, שכל מי ששתה ממנו נחן בכשרון השירה.

^ב "המלקוח", וכו' - השירה. "המלקוח" הוא התמד, שנגנב על ידי אודין ממלכת הענקים, וכל האסים שתו ממנו, וכך נחנו בכשרון השירה.

^ג "בחיק הגמד" - הגמדים הם שבישלו את התמד המופלא. על הפירוש המדויק של ארבע השורות הראשונות יש מחלוקת בין המפרשים.

^ד "צוארי הענק" - העולם נברא מהענק הקדמון אימיר, מדם צוארו - הים. "צוארי הענק" הם אפוא דימוי לים.

^ה "דלתות מעוניו" - הצוקים.

^ו "מקדש המלים" - השירה.

^ז "ראן - אשתו של שר הים, אֶלֶת הים.

^ח "בֶּשֶׁל-הַשֶּׁכֶר" - אל הים.

^ט אֶיְגִי - אל הים. אילו ניתן היה להילחם בנשק באל הים שהטביע את בודוואר, בודאי היה נופל מחרבו של אגיל.

^י הזקן... בודד" - הלוחם הנורדי נלחם כשבאגפיו חבריו לנשק ובני משפחתו. אגיל מקונן שנשאר בקרב לבדו, ועל כן אין לו סיכוי בקרב הזה.

^{יא} "מגן משפחתי" - כינוי לבנו.

^{יב} "האחים" - בודוואר, ואחיו גונאר, שמת במחלה.

^{יג} שֶׁר־הַשֶּׁכֶר" - אל הים. הרעיון הכללי הוא, כנראה, שאל הים מעכב את אגיל מלפעול.

^{יד} "קַדְחַת ח'לִי" - המחלה שהכריעה את גונאר.

^{טו} "רַעַ הַגּוֹתִים" - אודין, ראש האלים.

^{טו} "זָבוּל הָאֱלִים" - משכן האלים, אולם המתים.

^{טז} "אָדוֹן הַשֶּׁלַח" ... "שר המרכבות" - כינויים לאודין, ראש האלים ואל המלחמה.

^{טז} "אָחִי-וְיָלִי" - אודין.

^{טז} "רע-מימיר" - אודין. (מימיר היה ענק חכם, שאויביו כרתו את ראשו, ואודין היה פונה אל רעו זה לבקש ממנו עצה)

^כ "מקרה מכאב" - כינוי לשירה.

^{כא} "צורר הזאב" - כינוי לאודין.

^{כב} "מלאכה ... נקיה מדפי" - כינוי לשירה והשווה בית ג).

^{כג} "רוח... תחשף" - כינוי לשירה.

^{כד} בתים כ"ג-כ"ד - אגיל מודה, שאודין, האל שהעניק לאלים את כשרון השירה כאשר גנב את התמד ממלכת הענקים, חנן גם אותו בכשרון השירה, כשרון שאפשר לאגיל לראות את הדברים האמיתיים מאחורי מסווי השקר.

^{כה} "אחות הזאב" - אלת השאול.

^{כו} "אך אָנִי בְּשִׁמְחָה" - אין לי עוד סיבה לפחד מן המוות. אגיל מתנחם בסופו של דבר בכך, שהאלים חננו אותו בכישרון, המקל על הכאב והפוקח עיניים - השירה.